

Η' ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ
ΚΑΙ
ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ

Η' ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 22, 23 & 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2013

Αίθουσα Κεντρικής Δημοτικής Βιβλιοθήκης Θεσσαλονίκης

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

Κέντρο Βυζαντινών
Ερευνών ΑΠΘ

Εταιρία Λογοτεχνών
Θεσσαλονίκης

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

Γιάννης Μπουτάρης

Δήμαρχος Θεσσαλονίκης,
Πρόεδρος Δ.Σ.

Ιερομόναχος Νικόδημος Λαυριώτης

Εκπρόσωπος Ιεράς Κοινότητας,
Αντιπρόεδρος

Γέρων Βαρνάβας Βατοπαιδινός

Εκπρόσωπος Ιεράς Κοινότητας,
Μέλος

Γέρων Νικόδημος Αγιοπαυλίτης

Εκπρόσωπος Ιεράς Κοινότητας,
Μέλος

Παναγιώτης Αβραμόπουλος

Πρόεδρος Δημοτικού Συμβουλίου
Δήμου Θεσσαλονίκης,
Αναπληρωτής Πρόεδρος του Δ.Σ

Κωνσταντίνος Ζέρβας

Αντιδήμαρχος Ποιότητας Ζωής
Δήμου Θεσσαλονίκης, Μέλος

Θωμάς Ψαρράς

Γενικός Γραμματέας
Δήμου Θεσσαλονίκης, Μέλος

Δημήτριος Σαλιπστής

Διευθύνων Αγιορειτικής Εστίας

Αναστάσιος Ντούρος

Προϊστάμενος Διοικητικών
& Οικονομικών Υπηρεσιών

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ Η΄ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ & ΠΑΡΑΛΛΗΛΩΝ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Συμεών Πασχαλίδης

Αναπλ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.

ΜΕΛΗ

Ιερομόναχος Νικόδημος Λαυριώτης

Γέρων Νικόδημος Αγιοπαυλίτης

Παναγιώτης Σωτηρούδης

Καθηγητής Τμ. Φιλολογίας Α.Π.Θ.

Ζήσης Μελισσάκης

Παλαιογράφος - Ινστιτούτο Ιστορικών
Ερευνών / Ε.Ι.Ε.

Φαίδων Χατζηπαντωνίου

Αρχιτέκτων - Ανασπλωτής

Γιώργος Ξεινός

Συγγραφέας - Πρόεδρος της Εταιρίας Με-
λέτης Ίμβρου και Τενέδου - πρ. Πρόεδρος
Εταιρίας Λογοτεχνών Θεσσαλονίκης

ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Δημήτριος Σαλιπστής

Διευθύνων Αγιορειτικής
Εστίας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Αναστάσιος Ντούρος

Προϊστάμενος Διοικητικών
& Οικονομικών Υπηρεσιών

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Μαρία Γιαννέλου

οὐκ ἔλαττον ἢ τὴν ἐξωτ
ταμ ἀρθοῦς ἔρηται γὰρ
καὶ μετὰ μούσης καὶ πλά

Ζῆς ἀμφίβολοι τοῖς ὀ
ρῶσι τὶ θεῖ μεμορ· οὐτε γὰρ
φθοραῖ τις αὐτῶ προστ
κς

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΕΚΘΕΣΗ

ΛΟΓΙΟΙ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Στην Έκθεση θα παρουσιαστούν ὄψεις της λογιόσύνης στο Άγιον Όρος, σε ενότητες που αντιστοιχούν σε αντιπροσωπευτικές μορφές λογίων μοναχών, στις Βιβλιοθήκες των Ιερών Μονών, στις τρεις περιόδους της Αθωνιάδας Εκκλησιαστικής Ακαδημίας, σε έργα τέχνης δασκάλων και αποφοίτων της Αθωνιάδας, καθώς και σε αγιορείτικες εκδόσεις, βιβλιοδεσίες και προϊόντα του αγιορείτικου πνευματικού μόχθου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΩ ΑΓΙΩΝ Ο ΧΟΡΟΣ. ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΟΝ ΠΑΝΑΓΙΟΝ»

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό έργο ομάδας πανεπιστημιακών καθηγητών και ερευνητών, υπό την επιστημονική εποπτεία και τον συντονισμό του αναπλ. καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. κ. Συμεών Πασχαλίδη.

ΦΩΤΟΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Αθωνικά Ανάλεκτα αρ. 6

ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ ΕΡΓΑ (Θεολογικά - Ιστορικά - Μεταφράσεις)

Φωτοαναστατική έκδοση της βιογραφίας και έργων του Ευγένιου Βούλγαρη, σε συνεργασία με τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κρήτης και τη Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη Ιωαννίνων.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΛΟΓΙΟΙ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ»

Ο διευρυμένος Κατάλογος της Έκθεσης, εμπλουτισμένος με περισσότερο εικαστικό και πληροφοριακό υλικό, θα περιλαμβάνει, επιπλέον, πέντε επιστημονικά κείμενα, γραμμένα ειδικά για την έκδοση, με αγγλική περίληψη.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Με δεδομένη την ένταξη του προγράμματος και τη χρηματοδότησή του από το ΕΣΠΑ, τα Πρακτικά του Συνεδρίου θα εκδοθούν το 2014.

Ἰωάννου
τοῦ ὑπομνή.
τοῦτο, παρὰ
τοῦ σπουδ.

ψυχῆς, οὕτως ἐμπόδιον
οἱ ἀγαθοὶ καὶ πρόσδοξοι
θῦκιμου μεμοι, καθάρσι

ὑπομνήματι δε μερικῶς

Ἰωάννου

Ἦδη ἀπὸ τις ἀπαρχές της κοινοβιακῆς ιστορίας του Ἁγίου Ὁρους καταγράφεται στις πηγές μια ιδιαίτερη ὄψη του, ενταγμένη στην ευρύτερη πνευματικὴ υπόσταση του Ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ, με την εμφάνιση λογίων μοναχῶν που συχνὰ προέρχονταν ἀπὸ αριστοκρατικὰ περιβάλλοντα και εἶχαν λάβει κατὰ τον πρότερο βίο τους υψηλὴ παιδεία στα μεγάλα κέντρα της Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας, ὅπως η Κωνσταντινούπολη και η Θεσσαλονίκη. Το στοιχείο αὐτὸ λειτούργησε καθοριστικὰ στα πνευματικὰ και λογοτεχνικὰ ενδιαφέροντά τους και αποτυπώθηκε στο ἔργο τους και μετὰ την ἔλευσή τους στο Ἅγιον Ὄρος.

Επιπλέον, η λογιόσύνη προσώπων που εγκαταβίωσαν στον Ἄθωνα και που ἐνίοτε σχετίζονται με την ίδρυση μονῶν ἐντὸς και ἐκτὸς αὐτοῦ, ἐπέδρασε στην ὅλη πνευματικὴ συγκρότηση και φυσιογνωμία του Ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ και σχετίζεται ἄμεσα με την πνευματικὴ και καλλιτεχνικὴ ἀνάπτυξη που γνώρισε το Ἅγιον Ὄρος ἀνά τους αἰῶνες. Συχνὰ τα πρόσωπα αὐτὰ ἐπιδόθηκαν σε σημαντικό συγγραφικὸ και μεταφραστικὸ ἔργο που, παράλληλα με την πρωτεύουσα στόχευσή του, ἀναδεικνύει με ἔμφαση σημαντικὲς συνιστώσες της βυζαντινῆς λογιόσύνης. Ἄμεσος μάρτυρας αὐτῆς της τάσεως καθίστανται και οἱ Ἀγιορειτικὲς Βιβλιοθήκες, ταμεία ὄχι μόνο πνευματικῆς παιδείας και θεολογικῆς σοφίας ἀλλὰ και θύραθεν, ἀφοῦ ἀρκετὰ χειρόγραφα, ἤδη ἀπὸ την ἀφετηρία της κοινοβιακῆς ιστορίας του Ἄθωνος, ἔχουν ἀποκλειστικὰ «κοσμικὸ» περιεχόμενο (λογοτεχνικὸ, ἰατρικὸ, γεωγραφικὸ, μαθηματικὸ, νομικὸ κ.ά.). Το γεγονός αὐτὸ ἐπιβεβαιώνει τον παραδοσιακὰ μη μανιχαϊστικὸ τρόπο θεώρησης της μοναχικῆς πνευματικότητας ἀπὸ τους πολιστές του Ἁγίου Ὁρους, ἀφοῦ η ἀπόκτηση «εγκυκλίου» σοφίας ἀπὸ τον ἄνθρωπο και τα ποικίλα, προχριστιανικὰ ἢ και ἐξωχριστιανικὰ ἐπιτεύγματά του, ὅπως η ἀρχαία ἐλληνικὴ σκέψη, οἱ ἐπιστήμες και οἱ τέχνες, ὀρώνται μέσα στην ολιστικὴ θεώρηση της ἀνθρώπινης ιστορίας ἀπὸ τον Χριστιανισμό.

Ἀν και δεν παρατηρεῖται συστηματικὴ καλλιέργεια της λογιότητας στο «εργαστήρι της ἀρετῆς», το Ἅγιον Ὄρος, σε καμμία ἀπὸ τις περιόδους της ιστορίας του δεν ἔλειψαν οἱ Ἀγιορειτὲς λογιοὶ –ἐνίοτε και μέσα ἀπὸ οργανωμένα εκπαιδευτικὰ σχήματα. Τα πρόσωπα αὐτὰ το ἀνέδειξαν σε ἕναν διακριτὸ πόλο λόγιας παράδοσης και διατήρησης πολυτρόπως τη συνολικὴ πνευματικὴ ἰδιοπροσωπία του σε υψηλὸ ἐπίπεδο. Επιπλέον, σε κρίσιμες ιστορικὲς περιόδους του Ἁγίου Ὁρους, τόσο στους βυζαντινοὺς ὅσο και στους οθωμανικοὺς χρόνους, οἱ φορεῖς αὐτῆς της λογιόσύνης συνέβαλαν καθοριστικὰ και στην ἀντιμετώπιση προβλημάτων που ταλάνιζαν την Ἀγιορειτικὴ κοινότητα και υπηρέτησαν το «κοινόν» του Ἁγίου Ὁρους.

Ἡ διοργάνωση ἀπὸ την Ἀγιορειτικὴ Ἐστία ἐνὸς Διεθνούς Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου για τις ποικίλες ἐκφάνσεις της λογιόσύνης και τη συμβολὴ των Ἀγιορειτῶν λογίων στη ζωὴ και στην πνευματικὴ προσφορά του Ἁγίου Ὁρους, παρέχει την ευκαιρία ἀνάδειξης, για πρώτη φορά μέσα ἀπὸ μια πολυπρισματικὴ θεώρηση, των ἐπιμέρους πτυχῶν αὐτοῦ του πρωτότυπου και ἐξαίρετικὰ ενδιαφέροντος θέματος.

Ἡ Ἐπιστημονικὴ Ἐπιτροπὴ του Συνεδρίου

οὐκ ἔλαττον ἢ τὴν ἐξωτ
ταμ ἀρθοῦς ἕρηται γδ.
καὶ μετ' ἐμοῖσιν καὶ πλά

Ἐμὲ ἀμφίβολοι τοῖς ὀ
ρῶσι τὶ θεέμεμον· οὐτε γὰρ
φθοραίτις αὐτῶ προσδ

Ἅγιοι, κτίτορες Μονῶν, ιδρυτές Βιβλιοθηκῶν, συγγραφεῖς φωτιστές του Γένους, εγκυκλοπαιδιστές, ιδρυτές σχολείων και ακαδημιῶν, μεγάλοι Δάσκαλοι, νομικοί, κορυφαίοι αγιογράφοι, αναμορφωτές εκκλησιαστικῶν βιβλίων, συγκαταλέγονται μεταξύ των επώνυμων λογίων μοναχῶν που συγκροτῶν το λαμπρὸ ψηφιδωτὸ τῆς Λογιοσύνης στο Ἅγιον Ὄρος.

Ἡ ἐπιλογή του θέματος αὐτοῦ, ὡς του κεντρικοῦ στοιχείου των ἐκδηλώσεων «Ἡ μεγάλη πνευματικὴ και πολιτιστικὴ παρακαταθήκη του Ἁγίου Ὄρους» για το 2013, μας δίνει τὴ δυνατότητα και τὴν εὐκαιρία να ἐρευνήσουμε και να ἀναδείξουμε μια ἀπὸ τις λιγότερο γνωστὲς ὄμως ἐξαιρετικῆς σημασίας πτυχὴ τῆς μακραίωνος ζωῆς τῆς Μοναστικῆς Πολιτείας του Ἁγίου Ὄρους.

Ἡ δε παρουσία και συμμετοχὴ δύο φορέων τῆς Θεσσαλονίκης ὡς συνδιοργανωτῶν, του Κέντρου Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν του Α.Π.Θ. και τῆς Εταιρίας Λογοτεχνῶν Θεσσαλονίκης, δὲν τιμᾶ μόνο ἀλλὰ και ἐμπλουτίζει τὴν προσπάθεια αὐτὴ.

Το Ἡ' Διεθνὲς Συνέδριο με θέμα του «Ἅγιον Ὄρος και Λογιοσύνη» προσέλευσε το ἐνδιαφέρον δεκάδων ἐπιστημόνων, ἐρευνητῶν, μοναχῶν, ὥστε να συγκροτηθεῖ ἓνα πρόγραμμα 32 εισηγήσεων και μίας Στρογγυλῆς Τράπεζας με θέμα «Πνευματικὰ ρεύματα, Νεοελληνικὸς Διαφωτισμὸς και Λογιοσύνη στο Ἅγιον Ὄρος» με 5 εισηγήσεις και Συντονιστὴ τον Διευθυντὴ Ἰνστιτούτου Ἱστορικῶν Ἐρευνῶν του Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν κ. Κρίτωνα Χρυσοχοῖδη.

Ταυτόχρονα, τηρώντας τὴν παράδοση των τελευταίων χρόνων, στο πλαίσιο του φετινοῦ σύνθετου προγράμματος θα ἐκδοθεῖ ἡ μεγάλη ἐπιστημονικὴ ἐρευνα με θέμα «ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΩ ΑΓΙΩΝ Ο ΧΟΡΟΣ. ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΟΝ ΠΑΝΑΓΙΟΝ» με τὴν ἐπιστημονικὴ ἐπιμέλεια του ἀν. καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς του Α.Π.Θ. κ. Συμεῶν Πασχαλίδη, ἐργὸ μνημειῶδες, που φιλοδοξεῖ να παρουσιάσει το σύνολο των οσιακῶν μορφῶν του ἱεροῦ Ἄθωνα.

Ἡ Ἐκθεση που συνοδεύει και ἀναδεικνύει εικαστικὰ και κατανοητὰ το κεντρικὸ θέμα με ἐπιμελητὲς τὸν ἀρχιτέκτονα-ἀνασθηλωτὴ κ. Φαῖδωνα Χατζηαντωνίου και τὸν Προϊστάμενο Διοικητικῶν & Οικονομικῶν Ἰγηρεσιῶν τῆς Ἀγιορειτικῆς Εστίας κ. Ἀναστάσιο Ντούρο και τίτλο «Λόγιοι και Λογιοσύνη στο Ἅγιον Ὄρος», περιλαμβάνει ντοκουμέντα, ἐκδόσεις, ἀναπαραγωγές.

Ἰδιαίτερης σημασίας και ἐνδιαφέροντος μορφεῖ, πιστεύω, να χαρακτηριστεῖ και ὁ Κατάλογος τῆς Ἐκθεσης, καθὼς πέραν του διευρυμένου εικαστικοῦ και ἐνημερωτικοῦ υλικοῦ θα συμπεριλάβει και πέντε ἐιδικὰ για τὴν ἐκδοση αὐτὴ κείμενα γνωστῶν ἐπιστημόνων και ἐρευνητῶν, που προσεγγίζουν κρίσιμες πλευρές τῆς Λογιοσύνης.

Ἡ σύνθετη προσέγγιση και προβολὴ τῆς Λογιοσύνης στο Ἅγιον Ὄρος ολοκληρώνεται με τὴν ἐκδοση του βου τόμου στη σειρά «Ἀθωνικὰ Ἀνάλεκτα», που ἐφέτος περιλαμβάνει ἐργα και ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν πλούσια συγγραφικὴ δραστηριότητα του κορυφαίου Λογίου Ευγενίου Βούλγαρη ὑπὸ τον τίτλο «ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ ΕΡΓΑ (Θεολογικά - Ἱστορικά - Μεταφράσεις)».

Ἀξίζουν στους συντελεστὲς του ἐξαιρετικοῦ πανοράματος οἱ εὐχαριστίες και τὰ συγχαρητήριά μας για το μοναδικὸ αὐτὸ ἐργὸ, ἀλλὰ και ἡ ἐκφραση τῆς ικανοποίησός μας ὅτι ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος συνεχίζει να ἐπιδεικνύει ἐμπιστοσύνη και ἐκτίμηση στο ἐργὸ τῆς Ἀγιορειτικῆς Εστίας.

Ἐκφράζω τὴν ευγνωμοσύνη και τὴς εὐχαριστίες μου προς τὴν Α.Θ.Π. τον Οικουμενικὸ Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαῖο για τὴ συνεχιζόμενη υποστήριξή Του και τὴ θερμὴ υποδοχὴ τῆς ὁποίας ἔτυχε ἡ ἀπόφαση για το ἀφιέρωμα στη Λογιοσύνη και ἡ ἐκδοση του «Ἀγιορειτικοῦ Πανάγιου», ὅπως αὐτὴ ἀναδεικνύεται ἀπὸ τὸν χαιρετισμὸ Του, που καταχωρεῖται στον σχετικὸ Τόμο.

Ἡ Ἱερὰ Κοινότητα του Ἁγίου Ὄρους στήριξε ἀπὸ ἱδρύσεως τῆς Ἀγιορειτικῆς Εστίας το ἐργὸ τῆς, ὡς ουσιαστικὸς Ἐταῖρος και θερμὸς συμπαραστάτης, ἀνταποκρινόμενη με ἀμεσο τρόπο σε κάθε αἴτημα συνεργασίας και βοήθειας.

Τῆς ἐκφράζω γι' αὐτὸ τὴς εὐχαριστίες ὅλων μας, του Δήμου Θεσσαλονίκης, των συνεργατῶν και των στελεχῶν τῆς Ἀγιορειτικῆς Εστίας και ἐμοῦ προσωπικῶς.

Γιάννης Μπουτάρης
Δήμαρχος Θεσσαλονίκης,
Πρόεδρος Δ.Σ. Ἀγιορειτικῆς Εστίας

Παρασκευή 22 Νοεμβρίου 2013

Η' ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΤΕΛΕΤΗ

13:00 - 14:00 **ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ / ΠΡΟΕΔΡΟΥ Δ.Σ.
ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ**

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΤΩΝ

- Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών Α.Π.Θ.
- Εταιρία Λογοτεχνών Θεσσαλονίκης

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΙΕΡΑΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

**ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ Α.Θ.Π. ΤΟΥ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ κ.κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ**

14:00 - 14:30 **ΚΡΙΤΩΝ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ**, Διευθυντής Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών / Ε.Ι.Ε.
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΙΣΗΓΗΣΗ
«Η Αθωνική Λογιосύνη (10^{ος}-19^{ος} αι.). Απόπειρα για ένα ιστορικό διάγραμμα»

οὐκέτι λαττορὴ τῆς ἐξωτ
ταμ' ἀρθοῦς ἔρηται γδ.
καὶ μετ' αὐμοίσης καὶ πλά

Ζήμ, ἀμφίβολοι τοῖς ὀ
ρῶσι τὶ θεέμεμοι· οὐτε γὰρ
φθοραίτις αὐτῶ προσδ

Παρασκευή 22 Νοεμβρίου 2013

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

Η ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΑΘΩΝΑ: ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΡΕΥΜΑΤΑ

- 18:00 - 18:15 **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΝΑΦΗΣ**, Ομότ. Καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α.
Άγνωστος Βίος του οσίου Αθανασίου του Αθωνίτου, αρχών του 11^{ου} αιώνας
- 18:15 - 18:30 **ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗΣ**, Καθηγητής Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου,
Κοσμήτορας της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών
Λόγια και ρητορικά στοιχεία στους Βίους του αγίου Αθανασίου του Αθωνίτη
- 18:30 - 18:45 **ΣΥΜΕΩΝ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ**, Αναπλ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Εκφάνσεις της λογιότητας στο Άγιον Όρος κατά την Παλαιολόγια περίοδο
- 18:45 - 19:00 **ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΔΕΛΗΚΑΡΗ**, Λέκτορας Τμ. Ιστορίας & Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.
*Γεωργίου Γλαβά, Ομιλία εις την Μεγάλην και Αγίαν Παρασκευήν.
Η ελληνική αθωνική παράδοση και παλαιοσλαβική μετάφραση της*
- 19:00 - 19:15 **ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΛΑΥΡΙΩΤΗΣ**
Λόγιοι Μεγίστης Λαύρας ΙΕ' και ΙΣΤ' αιώνα, εκ του κώδικος «Αδελφάτα»
- 19:15 - 20:00 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΛΟΓΙΟΙ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ: ΜΙΑ ΣΧΕΣΗ ΑΜΦΙΔΡΟΜΗ

- 20:00 - 20:15 **ΦΑΙΔΩΝ ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ**, Αρχιτέκτων - Ανασπληωτής
*Βιβλιοθήκες στην Ι. Μονή Βατοπαιδίου.
Κατηγορίες βιβλίων - Οργάνωση και λειτουργία των χώρων*
- 20:15 - 20:30 **MIRJIANA ZIVOJINOVIC**, Σερβική Ακαδημία Επιστημών και Τεχνών
*Αρχεῖον - Βιβλιοθήκη - Γραφεῖς της Ι. Μονῆς Χιλανδαρίου ἀπό τον 13^ο ἔως
τον 15^ο αἰώνα*
- 20:30 - 20:45 **ΧΑΡΙΤΩΝ ΚΑΡΑΝΑΣΙΟΣ**, Δ/ντής Ερευνών του Κέντρου Ερεύνης του
Μεσαιωνικού & Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών
*Ο παλαιότερος γνωστός κατάλογος χειρογράφων και εντύπων της Ι. Μονής
Ιβήρων (1723) και ο πρώην Άρτης Νεόφυτος Μαυρομαμάτης*
- 20:45 - 21:00 **ΖΗΣΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΚΗΣ**, Παλαιογράφος-Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών / Ε.Ι.Ε.
*Λόγιοι ταξιδιώτες και αγιορείτες μοναχοί στις αθωνικές βιβλιοθήκες.
Συνάντηση ενδιαφερόντων, προσδοκίων, νοοτροπιών (15^{ος}-19^{ος} αι.)*
- 21:00 - 21:15 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

Σάββατο 23 Νοεμβρίου 2013

ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΚΟΙΤΙΔΑ ΤΗΣ ΛΟΓΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

- 09:15 - 09:30 **ΣΥΜΕΩΝ ΠΑΣΧΑΛΙΔΗΣ**, Αναπλ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ. - **ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ**, Θεολόγος, υποψ. δρ. Θεολογίας
Ο μοναχός Αγάπιος Λάνδος και η ιδέα της έκδοσης Συλλογών από αγιορειτικά χειρόγραφα: Η Καλοκαιρινή και ο ανέκδοτος δεύτερος τόμος της
- 09:30 - 09:45 **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι. ΣΚΑΛΤΣΗΣ**, Αναπλ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Η περί του άρτου της Προσκομιδής έριδα στο Άγιον Όρος κατά τον 17^ο αιώνα. Πρόσωπα και Κείμενα
- 09:45 - 10:00 **ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ**, Καθηγητής Τμ. Ιστορίας & Αρχαιολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
Ο λόγιος Ιβηρίτης μοναχός Νεόφυτος Χριστόπουλος και το έργο του
- 10:00 - 10:15 **ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΡΑΜΠΑΤΖΗΣ**, Αναπλ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Δίκτυα αλληλογραφίας λογίων του Αγίου Όρους με θέμα το κολλυβαδικό ζήτημα
- 10:15 - 10:30 **ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ**, Καθηγητής Τμ. Φιλολογίας Α.Π.Θ.
Σκέψεις για τα ανέκδοτα έργα του αγιορείτη μοναχού Καισάριου Δαπόντε: τα προβλήματα της "Βίβλου Βασιλειών"
- 10:30 - 10:45 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ**
- 10:45 - 11:00 **ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ ΤΣΕΛΙΚΑΣ**, Φιλόλογος - Παλαιογράφος. Προϊστάμενος του Ιστορικού και Παλαιογραφικού Αρχείου του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης
Μεταφράσεις λόγων Πατέρων της Εκκλησίας και βίων αγίων στο Άγιον Όρος (17^ο-18^ο αι.)
- 11:00 - 11:15 **ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Δ. ΒΑΛΛΗΣ**, Επίκ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Η εγκαταβίωση του λόγιου Πατριάρχη Αλεξανδρείας Ματθαίου Ψάλη στην Ι. Μονή Κουτλουμουσίου

οὐκ ἔλαττον ἢ τῆς κλιῶν
ταμ ἀρθοῦς ἕρηται γὰρ
καὶ μετὰ μοῖσος καὶ πλά

Ζῆς ἀμφίβολοι τοῖς ὀ
ρῶσι τὶ θεέμεμοι· οὐτε γὰρ
φθοραῖ τις αὐτῶ προσέ

Σάββατο 23 Νοεμβρίου 2013

ΠΡΩΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

- 11:15 - 11:30 **ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΙΑΓΚΟΥ**, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Ο θεόκλητος Καρατζάς και το κανονικό του έργο
- 11:30 - 11:45 **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ**, Ομότ. Καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α.
Η πρόσληψη των πατερικών και βυζαντινών κειμένων από τον Νικόδημο Αγιορείτη
- 11:45 - 12:00 **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Χ. ΠΑΝΤΟΣ**, Λέκτορας Τμ. Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.
Οι εκδόσεις του έργου «Θύρα Μετανοίας» από την αγιορειτική Σκήτη του Αγίου Δημητρίου (τέλη 18^{ου} αιώνα κ.ε.) και ο ανώνυμος μεταφραστής του
- 12:00 - 12:45 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**

ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

- 12:45 - 13:00 **ΣΩΤΗΡΙΟΣ Ν. ΚΑΔΑΣ**, Ομότ. Καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας Α.Π.Θ.
Ο γραφέας και διακοσμητής χειρογράφων ιερομόναχος Ιάκωβος Σιμωνοπετρίτης (κατόπιν επίσκοπος Γάνου και Χώρας)
- 13:00 - 13:15 **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΧΡ. ΤΣΙΓΑΡΑΣ**, Επίκ. Καθηγητής Δ.Π.Θ.
Οι τοιχογραφίες του παρεκκλησίου των Αγίων Αποστόλων της Ι. Μονής Διονυσίου, το ρεύμα της επιστροφής στην τέχνη του Πανσελήνου και κύκλοι λογίων
- 13:15 - 13:30 **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΙΑΚΟΣ**, Δρ Αρχαιολόγος, 10η Ε.Β.Α.
Λόγιοι δωροδότες και λόγιο περιβάλλον στο Άγιον Όρος (14^{ος}-18^{ος} αι.): η δυναμική τους στην τέχνη
- 13:30 - 13:45 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

Σάββατο 23 Νοεμβρίου 2013

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ

ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΔΟ (19^{ος} – ΑΡΧΕΣ 20^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ)

- 18:00 - 18:15 **ΜΟΝΑΧΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ ΙΒΗΡΙΤΗΣ**, Βιβλιοθηκάριος Ι. Μονής Ιβήρων
Πέντε Αγιορείτες Υμνογράφοι και Βιβλιογράφοι της ύστερης Τουρκοκρατίας
- 18:15 - 18:30 **ΠΑΤΑΠΙΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ ΚΑΥΣΟΚΑΛΥΒΙΤΗΣ**, Βιβλιοθηκάριος Σκήτης
Καυσοκαλυβίων - Δρ Θεολογίας
Από τα «Πάτρια» στην «Αθωνιάδα» του μοναχού Ιακώβου Νεασκητιώτου (19^{ος} αιώνας). Η καταγραφή της Αθωνικής Ιστορίας από τους Αγιορείτες Λογίους
- 18:30 - 18:45 **ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΣ**, Λέκτορας Τμ. Ιστορίας & Εθνολογίας Δ.Π.Θ.
Λόγιοι Αγιορείτες συντάκτες Θεοδοκάρων
- 18:45 - 19:00 **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΞΕΙΝΟΣ**, Συγγραφέας - Πρόεδρος της Εταιρίας Μελέτης Ίμβρου και Τενέδου - π. Πρόεδρος Εταιρίας Λογοτεχνών Θεσσαλονίκης
Η θεμελίωση της εκπαίδευσης στην Ίμβρο. Ο Βαρθολομαίος Κουτλουμουσιανός και το Μετόχι των Ταξιαρχών
- 19:00 - 19:45 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ**
- 19:45 - 20:00 **ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ**, Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Ο Χριστόφορος Κτενάς, ο λόγιος Ιβηρίτης μοναχός
- 20:00 - 20:15 **LORA GERD**, Ρωσική Ακαδημία Επιστημών
Ρώσοι επιστήμονες στο Άγιον Όρος στα μέσα του 19^{ου} αιώνα
- 20:15 - 20:30 **ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΠΟΛΥΒΙΟΥ**, Δρ Αρχιτέκτων
Η Βιβλιοθήκη του οικονόμου του Βατοπαϊδινού Μετοχίου στα Μουδανιά
- 20:30 - 20:45 **ΔΙΟΓΕΝΗΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΙΔΗΣ**, Δρ Δικηγόρος
Αλέξανδρος Ευμορφόπουλος Λαυριώτης - μια απόπειρα παρουσίασης
- 20:45 - 21:00 **ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΣΙΛΙΚΙΔΗΣ**, Θεολόγος, μεταπτυχιακός φοιτητής Τμ. Θεολογίας Α.Π.Θ.
Λόγιοι Πατέρες της Ι. Μονής Ξηροποτάμου (19^{ος}-20^{ος} αιώνας)
- 21:00 - 21:15 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

οὐκέτι λατρεῖ ἡ τῆς ἐξουσίας
ταμὰς τοῦ ἁγίου, ἔρηται γὰρ
καὶ μετὰ μωσίου καὶ πλά

ἡμῶν ἀμφίβολοι τοῖς ὀ
ρῶσι τὴν θείαν μεμολοχίαν· οὐτε γὰρ
φθορά τις αὐτῶ προσέ
κε

Κυριακή 24 Νοεμβρίου 2013

09:00 - 11:00 **Θεία λειτουργία στην Ιερά Πατριαρχική
και Σταυροπηγιακή Μονή Βλατάδων
Ξενάγηση και κέρασμα συνέδρων**

ΣΤΡΟΓΓΥΛΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

**ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ, ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΛΟΓΙΟΣΥΝΗ ΣΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ**

Συντονιστής

ΚΡΙΤΩΝ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ, Διευθυντής Ινστιτούτου Ιστορικών Ερευνών / Ε.Ι.Ε.

- 11:30 - 11:45 **ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΡΟΥΣΗΣ ΕΛΠΙΔΟΦΟΡΟΣ ΛΑΜΠΡΥΝΙΑΔΗΣ**,
Αναπλ. Καθηγητής Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
*Η ιστορία της Λογιότητας στο Άγιον Όρος υπό το πρίσμα των σχέσεων
Ορθοδοξίας και Δύσης*
- 11:45 - 12:00 **ΑΙΜΙΛΙΟΣ-ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΤΑΧΙΑΟΣ**, Ομότιμος Καθηγητής Α.Π.Θ. /
Αντεπιστέλλον Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών
Περί πνευματικών ρευμάτων στην Ιστορία του Αγίου Όρους
- 12:00 - 12:15 **ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΚΙΤΡΟΜΗΛΙΔΗΣ**, Καθηγητής Τμ. Πολιτικής Επιστήμης και
Δημόσιας Διοίκησης Ε.Κ.Π.Α.
Η αγιορείτικη λογιόσυνη και οι προκλήσεις της νεωτερικότητας
- 12:15 - 12:30 **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΚΑΚΗΣ**, Λέκτορας Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ.
Το καθεστώς ίδρυσης και λειτουργίας της Αθωνιάδας Σχολής
- 12:30 - 12:45 **ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ**, Ομότ. Δ/ντής Ερευνών Ινστιτούτου
Ιστορικών Ερευνών/Ε.Ι.Ε.
Αδαμάντιος Κοραής και Άγιον Όρος
- 12:45 - 13:30 **ΣΥΖΗΤΗΣΗ**

ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Φωτογραφία εξωφύλλου / οπισθοφύλλου.
Μακαρίου του Μακρή, ("Υπόμνημα εις μερικά θαύματα και εις την
εύρεσιν και ανακομιδήν του λειψάνου της αγίας και πανευφήμου
μεγαλομάρτυρος Ευφημίας".
Χαριώτικος κώδικας Βασιτοπαιίδου 635, φ. 229v

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ

ΑΓΙΟΡΕΙΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

Εγνατία 109 | 546 35 Θεσσαλονίκη | email. agestia@otenet.gr
τηλ. 2310 263308 | fax. 2310 250648 | url. www.agioritikiestia.gr

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Μεσογείας - Πράσινη 2007-2013
Η μεγάλη ανακάλυψη και πολιτιστική παρουσίαση του Αγίου Όρους
 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης